

KERNY TERÉZIA

Szent László ereklyéi

Noha a 18. századtól kezdve napjainkig bezárólag a történettudósokat, régiségbúvárokat és a művészettörténészeket állandóan foglalkoztatták Szent László ereklyéi, az ide vonatkozó szakirodalom általában megelégedett a legismertebb maradványok illetve foglalatok bemutatásával.

A Szent László-ereklyék összegyűjtésének gondolatával Timon Sámuel foglalkozott először, aki kéziratban maradt munkájában megpróbálta rendszerezni a különböző kútfőkből ismert relikviákat. Nyomdokain a 19. század első felében Podhradczy József írt bőséges levéltári források alapján egy terjedelmes tanulmányt. A század második felétől Ipolyi Arnold, Rómer Flóris, Ebenhöch Ferenc, majd pedig Fraknoi Vilmos és Karácsonyi János egyháztörténészek ezirányú munkássága vált jelentőssé.

I. László korábbi sírját szentté avatása (1192. VI. 27.) során a *Várad Regestrum* szövege szerint fölnyitották, majd az átvitel, a translatio során fejét és karját leválasztották. A tetem többi részeit elhelyezték az új sírba, míg a kiemelt ereklyék díszes foglalatba kerülhettek, amelyeket ünnepélyes alkalmakkor valószínűleg a László tiszteletére szentelt oltáron helyeztek közszemlére. Ekkor szó van még fejekereklyéjének megkoronázásáról is. E jelenet nem ismeretlen más szentté avatási szertartásokban sem, de Lászlóéval kapcsolatban csak néhány éve mutatta ki Mezey László egy hozzá fűződő liturgikus szövegében, ún. rimes officiumában. 1275-ben, ismét a már említett Regestrumban olvasva, Lodomer várad püspök jelenlétében egy birtokper résztvevői Szent László fejére tettek esküt. Az ott elhangzott mondat pontos értelmezése hosszú ideje foglalkoztatja a szakembereket, de valószínűleg soha nem lesz alkalmas arra, mint remélik, hogy messzemenő következtetéseket vonjanak le belőle a koponyaereklyetartó külalakjára nézve. Szent László-ereklye 1275-ben még egyszer szóba kerül, mégpedig a zágrábi székesegyházban, ahol Timót püspök szeptember 12-én fölszentelte Szent László-oltárát. Ebbe többek között László-relikviát is helyeztek.

Újabb leválasztott maradványokról azután már csak az Anjouknál találkozzunk, amikor a Szent László-kultusz az udvar dinasztikus reprezentációjának legfontosabb támasza lett. E tisztelet központi szervezője Károly Róbert alatt, az uralkodó legbefolyásosabb párthíve, Boldog Gazotti Ágoston volt, aki 1302-1322 között ült a zágrábi püspöki széken. Mecenatúrájával minden kínálkozó lehetőséget megragadott, hogy minél szélesebb körben propagálja a magyar szent kultuszát. 1314-es pontifikális pecsétjén a zágrábi székesegyház védőszentje, István király mellett helyet kapott az alapító, László király alakja is. A Szent Jobb tiszteletét ellensúlyozandó létesített kultuszt egy állítólag a király ajándékaént a dómba került Szent László karereklye körül. A Váradon őrzött kézereklyéből ezidőtájt még több leválasztás történt.

1320-ban Tamás esztergomi érsek búcsút engedélyezett a Hernád szigetén álló (Középnémeti) Szent László kápolnának, ahol a patrónus ujjeréklyéjét őrizték. Az ujjperc később Regécre, onnan pedig Tállyára vándorolt, ahol ma is található.

Az 1345-ben trónralépő Nagy Lajos már nem csupán Magyarországon, hanem Európa-szerte népszerűsítette Szent László kultuszát. 1367-ben az aacheni Szűz Mária egyházban alapított kápolnát ugyancsak Mária és a három magyar szent, István, Imre és László tiszteletére, amelyet gazdag folszereléssel látott el. E klenódiумok között szerepeltek a névadó szentek ereklyéi aranyozott ezüst foglalatú hegyikristály tartókban. 1377-ben Walter Volant, Würzburg címzetes püspöke alapított a bambergi Szent Mihály templomban egy új oltárt Szűz Mária, a Mindenszentek és a három magyar szent király tiszteletére. Ezen az oltáron a szemtanúk beszámolója szerint ereklyéik is láthatók voltak. Nagy Lajos ajándékként került viszont a raguzai (dubrovnikai) ferences kolostorba Szent László jobb alsó karcsontja, amelyet Fraknoi Vilmos fedezett föl.

A Zsigmond uralkodása alatti Szent László-kultusz lényegében a korábbi évtizedek gyakorlatához igazodott. A tisztelet egyik középpontja továbbra is a váradi püspöki székhely volt. Székesegyházát, pontosabban kanonoki sekrestyéjét 1400 körül tűzvész pusztította el, s ekkor megolvadt László koponyaereklyéjének foglalata is. A régi, ismeretlen *caput pectorale* helyett egy magas művészi színvonalú herma készült. 1412-ben a városban vendégeskedett Zsigmond sógora, Jagelló Ulászló. A lengyel király a koponyacsontból egy szilánkot kapott ajándékba, amelynek őrzésére a hagyomány szerint szintén egy fejalakú tartót csináltatott. Karácsonyi János kutatásai alapján e hermát előbb a krakkói várkápolnában őrizték, majd Anna Jagiellonka, Báthory István neje 1589-ben a pulтусki jezsuita kolostornak adományozta. Többet nem hallani felőle.

Az udvar hivatalos reprezentációs törekvéseivel egyidejű volt Esztergom illetve az ország vezető prelátusainak Szent László-kultusza. Közülük ez legjobban Kanizsai János érseknél ragadható meg, aki ugyancsak birtokolt egy koponyaszilánkot. A partikulárét 1403-ban a lengyel származású Stiborici Stibor Esztergom kifosztásakor elrabolta és Beckó várába vitette. A darab 1431-ben bukant föl ismét fia, II. Stiborici Stibor végrendeletében. E testamentum szövege külön is hangsúlyozta, hogy Szent László „megaranyozott feje” a család tulajdonából nem idegeníthető el. Végül is kalandos úton a már üres réz herma Trencsén városába került, ahol a helyi szóbeszéd Csák Máté hermájaként tartotta nyilván. Innen azután a múlt században a Magyar Nemzeti Múzeum birtokába jutott. Habsburg (V.) László Szent László tisztelete (jóllehet névadó szentje is ő!) kevéssé közismert. Tény azonban, hogy kezdeményezésére V. Miklós pápa a római San Stefano Rotondo templomát 1453-ban a magyar pálosrend kezelésére bízta és a három magyar királyszent tiszteletére is szentelte. A Szent István protomártír nevét viselő főoltárba pedig a magyar szentek ereklyéit helyezték el. Tudomásunk van arról is, hogy Lorettóba egy ezüst, félalakos Szent László ereklyetartót küldött.

A középkori virágzás után Szent László tiszteletét más szentek szorították ki. Ennek ellenére azonban még a 17. és 18. században is megragadhatók új elemek a kultuszában, sőt átmeneti szünet után a Habsburg-dinasztia, az egyház és az arisztokrácia együttes törekvéseinek eredményeként ismét megélné a korábbiaknál lényegesen szélesebb társadalmi bázison. Zágrábban például Szegedi Lukács püspök ápolta a korábbi hagyományokat, aki egy Szent István karereklyét cserélt el a váradi székesegyházban lévő Szent László karereklyéért. A jobb alsó kart 1690-ben ezüst tokba foglalták, felirattal látták el. Ma is ebben látható a székesegyház kincstárában.